

LIBRETO SE MOŽE ČITATI KAO ISPOVEST KOREOGRAFA

Lidija Pilipenko je postavila sedam praizvedbi od 1981. do danas. U radu se oslanjala uglavnom na domaću kulturnu baštinu čiji su deo i dve praizvedbe izvedene u Baletu SNP-a: *Večiti mladoženja* (1986) i *Izbiračica* (1997). Samosvojsnost baleta praizvedbi u našoj sredini nije dovoljno cenjena, što može da potvrdi razgovor koji smo vodili sa njom u nekoliko navrata. Najpre februara 1995. godine, kada je balet *Večiti mladoženja* već 10 godina nevidljiv, a *Izbiračica* postojala samo u obliku libreta koji niko nije hteo da izvodi. Razgovor je dovršen neposredno pred njenu premijeru (aprila 1997), kada je Lidija Pilipenko ponovo na funkciji Direktora Baleta u Narodnom pozorištu u Beogradu.

. Radili ste dve velike praizvedbe u Baletu SNP-a. Obe su vezane za vojvodjansko tle. Najpre Vecitog mladoženju Jaše Ignjatovica pre deset godina, sada Izbiračicu Koste Trifkovic. Kakva su ova dva iskustva?

- Mladoženja je bila velika premijera u Baletu SNP-a. Zatim je odigrano samo pet predstava, promenila se uprava Baleta, predstava je skinuta s repertoara, kostimi uništeni i predstava je zapravo nepovratno nestala. Nikad necu prežaliti tu sudbinu *Mladoženje* koju je imao. Ovog trenutka imam samo jedan radni snimak sa probe, ne mogu da ga odgledam od tuge. Ja sam *Mladoženju* radila iz nekog svog straha i hladovine. Kad sam ušla u materiju Jaše Ignjatovica, kad sam shvatila tu porodičnu tragediju, jako sam se srodila, pretvorila sam se u jedno posmatranje situacije u drugoj sobi. Onda je trebalo te odnose da napravim u baletu. To je bilo teško. Vi nemate nigde opravdanost za masu, sve je razmišljanje. Šamika je jako kompleksan lik, i za dramske umetnike. Neki glumci ga igraju kao homoseksualca, ali Šamika nije to. On je beskrajno zaljubljen u sebe, on je apsolutno aseksualan, a pri tom najviše ljubavi oseća prema sebi, prema svojoj lepoti, prema svom izmišljenom životu. Dakle, trebalo je najpre osmisliti likove i njihove međusobne odnose, a onda dodati sve drugo. Libreto sam dugo radila, zatim sa zadovoljstvom sa igračima, a onda predstava nestaje.

. *Zatim ste do Izbiračice radili i druge praižvedbe.*

- U međuvremenu sam radila druge balete, a *Izbiračica* mi je sve vreme bila nedosegnuta vedrina i ja sam njen prvi libretno uradila još davno. Ali *Izbiračicu* niko nije hteo da igra. Ona stvarno pripada ovoj sceni i ovom podneblju u Novom Sadu. S druge strane, odabiram samo odeću za nešto što je opšteljudski problem jer me

u koreografiji uvek interesuje upravo to. U ovom slučaju to su oni ljudi koji lagodno prolaze kroz život, koji odabiraju samo ono što im odgovara. Poruka je u predstavi upravo njima, da tako ne može biti uvek. Zato sam ljubomorno cuvala Malčiku kao izbiračicu, i želela da je menjam, da bih je na kraju ponovo prigrlila, ja sam morala dobro da je promenim.

. *Koliko je premijera Izbiračice realizacija onog što je najpre zamišljeno kao predstava?*

- Prvo čitanje teksta *Izbiračice* donelo je prvu impresiju i toga trenutka vidim predstavu generalno. Vidim neki putić kojim pođem. Kad je o Izbiračici reč, moram reći da sam imala mnogo vremena za razmišljanje o libretu, onda razgovori sa kompozitorom. Moj dijalog sa *Izbiračicom* počeo je kad smo počeli rad sa ansamblom. Više je nisam videla kao jednu lepu igrariju bez obaveze i bez poruka. E, tu se dogodio preokret. I moja prva zamisao scenografije bila je drugačija. Najpre sam zamislila ogroman krevet koji visi preko cele scene, i, kad ugleda Malčika tatu i mamu, pukne jastuk sa perjem i razleti se po celoj sceni. Htela sam da kompletan dekor visi u prostoru, fotelje, sto za vreme bala i slično. U realizaciji je to moralo da otpadne. Hoću da kažem da je od prve zamisli do potpune realizacije dug put promena i uigravanja sa svim drugim ljudima u timu, a pre svega menjam se ja kao koreograf.

. *Radili ste i Samsona i Dalilu, između Mladoženje i Izbiračice. Predstava je ponovo na repertoaru Baleta u Beogradu. Retko se događa da se praižvedbe ponove na istoj sceni.*

- Da, to je takođe bilo praižvođenje. *Samson* ima opšteživotni problem. On je u službi vlasti, to je tragičan lik koji prolazi kroz vreme. Samsona je izmislio narod jer mu je potreban vođa. On postaje vođa i pristaje na tu golgotu. Tu upoznaje osobu koja nije na njegovoj strani. I plaća cenu svoje strasti i ljubavi upravo od svojih, kojima je dao i krv, i život, i sve. Plaća tu ljubav, koja je naravno potpuno jedan ljudski čin. Ja sam protiv toga da on bude kažnjen. Kao što sam vam rekla da sam pacifista, da sam osoba koja ima svoje mišljenje u odnosu na politiku i na život i na slobodu. I šta se desi, desi se to, da Samson pristane da plati tu cenu u ime te ljubavi, i shvati tu izigranost, i sve to što se desilo, i dolazi do neke ravnoteže, gde on ostaje čist, gde on kao jedna misao odlazi dalje i ostaje u kosmosu, a svi oni iza njega ostaju u pepelu. To je meni Samson. Ja nisam Samsona pravila zato što ima dugu kosu. Ja jesam pošla od *Biblije*, ali mene je interesovalo opšteljudski problem kod *Samsona*: *šta biva kad se žrtvujemo za svoju ljubav koju okolina ne prihvata*.

. *I to je dato u epilogu?*

- Jeste. *Ja, bez imena i poziva, rodio sam se i zalutao u novi meni nepoznati svet. Sa mudročcu i strepnjom da više znam ušao sam slobodno medju njih. Bio sam srećan. Ali sam bio srećan i kada slobodno odoh od njih. Slobodu drugih ostavio sam zarad ljubavi. A slobode se proždiru, postaju neprijatelji jedan drugoj. To je taj tekst. On je iskustvo i filozofija života mnogih velikih, a ne samo Samsona.*

. *Libreto za Samsona i Dalilu pisan je u žanru lične ispovesti glavnog junaka. Netipično za žanr libreta u kojem su naznake mesta, vremena i svega ostalog, što je gledaocu potrebno da shvati balet na sceni. Čini se da se libreto može čitati i kao ispovest koreografa.*

- Sad cu vam reći kako izrasta stvaralac tokom sticanja iskustva. Kad sam pisala libreto za *Jelisavetu i Banovica*, pošto je to jedan stereotip kako mi zamišljamo da radi gledalac: sedne u gledalište, pročita tekst, pa prva scena desiće se ovo, pa Mika juri Lazu, pa Laza juri Miku i tako dalje. Ja moram reći da je vremenom to meni postalo nepodobno. U *Samsonu* sam htela da uradim drugu stvar, da dam slobodu gledaocu, ne da mu ja prejudiciram. I onda sam pribegla ovom, da se on nađe u tome. "Ja, Samson" i ide njegova lična ispovest gledaocu koji

onda na osnovu nje gradi svoju viziju predstave. Naravno da sam i ja sama u tome. Radim predstave u kojima pronađem nešto za svoj problem ili za one sa kojima živim.

Lidija Pilipenko je toliko novog dala u svakoj od praizvedbi tokom petnaest godina intenzivnog koreografskog rada, a gotovo sve su otišle u nepovrat. Domaća jugoslovenska baletska javnost počela se ove godine intenzivno baviti koreografskim opusom Dimitrija Parlića kome je učinjena nepravda time što su mnogi njegovi baleti zaboravljeni. Poučeni njegovim iskustvom, verujem da se neće dogoditi isto i sa baletima Lidije Pilipenko koja je u mnogo aspekata njegova naslednica. Barem Srpsko narodno pozorište treba da brine o onim praizvedbama koje su stvorene za njegovu publiku.

(Pozorište, april – jun 1997, str. 2 – 3)

BALETI PRAIZVEDBE LIDIJE PILIPENKO

Banovic Strahinja (1981), Jelisaveta (maj 1986), Večiti mladoženja (14. decembar, 1986), Samsonov uspon i pad (11. decembar, 1989), Dama s kamelijama (29. mart 1993) Vaskresenje (1994), Izbiračica (Novi Sad, 12. april 1997)